SEA/EIA 2010
Donovaly 25. - 26. máj 2010

EIA/SEA vo vzťahu k žiadostiam o nenávratný finančný príspevok z fondov EÚ

Soňa Antalová

Anotácia

Projekty pre ktoré navrhovatelia žiadajú finančný príspevok z fondov EÚ musia byť posúdené aj z hľadiska ich vplyvov na životné prostredie. V žiadostiach musia byť uvedené informácie a údaje týkajúce sa procesu EIA/SEA vykonaného pre predmetné projekty. Žiadosti o príspevok, najmä pre veľké projekty nad 25 mil. EUR, sú viacnásobne kontrolované aj zahraničnými environmentálnymi expertmi, ktorých pripomienky poukazujú na niektoré problémové okruhy vyplývajúce z odlišností slovenského EIA zákona a jeho aplikácie v praxi. Za najvypuklejšiu odlišnosť možno považovať samotné chápanie povoľovacieho procesu a záverečného dokumentu procesu EIA, ktorý je podľa slovenského EIA zákona len podkladom pre povolenie stavby/činnosti podľa iného právneho predpisu. Preto sa stáva, že v časti žiadosti týkajúcej sa EIA/SEA sa po kontrolách žiadostí požaduje uvádzať informácie a údaje týkajúce sa aj ďalších stupňov povoľovania podľa stavebného zákona, t.j. územného konania a stavebného povolenia. Ďalšie pripomienky poukazujú na rozdielne názory pri uplatňovaní limitov pre povinné hodnotenie a zisťovacie konanie, na využívanie tzv. salámového efektu, ako aj nedostatočné definovanie požiadaviek na monitorovanie vplyvov na životné prostredie. V niektorých prípadoch sa poukazuje na absenciu posúdenia aktuálnych strategických dokumentov a v niektorých prípadoch je problémom doložiť k žiadosti dokumenty striktne definované formulárom žiadosti. Pre projekty posudzované niekoľko rokov dozadu je potom prakticky nemožné preukázané nedostatky odstrániť, je však potrebné zaoberať sa nimi aby sa súčasné, resp. budúce EIA/SEA posudzovanie vykonalo aj v súlade s požiadavkami a kritériami prijatia a schválenia žiadostí o nenávratný finančný príspevok z fondov EÚ.

Abstract

The projects, for which the developers ask the financial contribution from the EU funds have to be assessed from the point of view of environmental aspects, as well. There has to be presented information and data related to EIA/SEA procedure implemented for the projects. The applications for financial contribution, in particular for the projects exceeded 25mil. EUR are submitted for multiple checking by international environmental experts which comments show some problem areas coming from the differences of the Slovak EIA Act and its application in practice. The most visible difference is the understanding of the permit process and the final document of EIA - developer consent, which, according to the Slovak EIA Act is taken as the basis for project permitting according to other legislative instrument. It is a reason why sometimes, after the checking happens that information and data related to other steps of permit process according to Construction Act are required in part of application related to EIA/SEA. Other comments refer to different opinions on limits for mandatory assessment and screening, assert of "the salami effect", as well as not satisfying definition of conditions for environmental impact monitoring. In some cases the comments refer to absence of SEA for the valid strategic documents, in some cases it is a problem to provide application with annexes strictly

required by the form of application. It is impossible to correct the defects/shortages for the project assessed years ago, but it is needed to deal with them in order to provide present and future EIA/SEA also in harmony with the requirements and criteria for acceptance and approval of all applications for financial contribution from EU funds. The Slovak Environmental Agency (SEA) is a scientific organisation of the Ministry of the Environment of the Slovak Republic, operating on the whole territory of Slovakia.

Úvod

Nový pohľad na problematiku EIA a SEA na Slovensku priniesla potreba venovať sa posudzovaniu vplyvov na životné prostredie a zdravie človeka aj pri príprave projektov, ktoré by mali byť kofinancované z fondov EÚ a pre ktoré je potrebné vypracovať žiadosti podľa stanovených kritérií. Najmä žiadosti pre rozsiahlejšie a finančne náročné projekty (nad 25 mil. EUR), ktoré sú schvaľované Európskou komisiou (EK) si vyžadujú dôkladné a presné spracovanie kapitoly venovanej environmentálnym aspektom, samotnému procesu EIA s dotazmi aj na súvislosti s procesom posudzovania strategických dokumentov v danej oblasti navrhovanej činnosti.

Súčasná situácia

Na vypracovaní žiadostí sa spravidla podieľa kolektív odborníkov, v ktorom by nemal chýbať ani expert na EIA/SEA problematiku. Tento kolektív vypracuje draft žiadosti spolu s mnohými prílohami požadovanými samotnou žiadosťou a podľa možností a prístupu jednotlivých žiadateľov môže byť tento draft poskytnutý na skontrolovanie, resp. pripomienkovanie ďalším, často zahraničným expertom, ktorí poskytujú asistenčné konzultačné služby s cieľom zabezpečiť takú kvalitu obsahu žiadosti, aby žiadosť prešla kontrolou EK. V žiadosti sa vyžaduje uviesť okrem všeobecných environmentálnych charakteristík (ako projekt prispieva k cieľu trvalej udržateľnosti podľa európskej politiky v oblasti klimatickej zmeny, v oblasti zachovania biodiverzity ; či projekt rešpektuje zásady preventívnych opatrení; či projekt rešpektuje zásadu „znečisťovateľ platí“ a iné) aj mnoho odpovedí na otázky týkajúce sa konzultácií s dotknutými orgánmi, uplatňovaniu smernice 85/337/EEC (smernica EIA) v znení neskoršieho predpisu ako aj uplatňovaniu smernice 2001/42/ES (smernica SEA). Osobitne sa vyžaduje uviesť hodnotenie vplyvov projektu na lokality sústavy NATURA 2000 a doplňujúce environmentálne integračné opatrenia.
S ohľadom na niektoré odlišnosti slovenského EIA zákona a smernice 85/337/EEC v znení smernice 97/11/EC otázky a pripomienky zahraničných expertov požadujú nové a doplňujúce údaje a informácie, ktoré sú podľa slovenského EIA zákona často mimo jeho rámec. Za významnú odlišnosť možno považovať samotné chápanie povolenia projektu podľa európskej EIA smernice (development consent) a záverečného dokumentu slovenského procesu EIA (Záverečné stanovisko), ktorý je podľa nášho EIA zákona len podkladom pre povolenie stavby/činnosti podľa iného právneho predpisu. Preto sa stáva, že v časti žiadosti týkajúcej sa EIA/SEA sa po kontrolách žiadostí požaduje uvádzať informácie a údaje týkajúce sa aj ďalších stupňov povoľovania podľa stavebného zákona, t.j. územného konania a stavebného povolenia a medzi príslušnými úradmi sa požaduje uvádzať aj stavebné úrady resp. iné špecifické úrady, v ktorých kompetencii je povoľovanie špecifických stavieb.Za najvýznamnejšie dotazy možno považovať dotazy týkajúce sa účasti verejnosti a uplatňovania jej práv v celom povoľovacom procese

a z hľadiska technického sú to dotazy týkajúce sa realizácie podmienok a opatrení, ktoré vzišli z procesu EIA a mali byť premietnuté do ďalších stupňov povoľovania projektu.
Niektoré pripomienky poukazujú aj na rozdielne názory pri uplatňovaní limitov pre povinné hodnotenie a zisťovacie konanie, na zámery uplatňovania tzv. salámového efektu (najmä pri líniových stavbách), ako aj nedostatočné definovanie požiadaviek na monitorovanie vplyvov na životné prostredie. V niektorých prípadoch sa poukazuje na absenciu posúdenia aktuálnych strategických dokumentov a v niektorých prípadoch je problémom doložiť k žiadosti dokumenty striktne definované formulárom žiadosti, napr. Netechnické zhrnutie. Takýmto prípadom je stav povinného posudzovania projektu, kedy príslušný orgán upustí od vypracovania správy o hodnotení a zámer, ktorý plní funkciu správy o hodnotení v ďalších krokoch posudzovania neobsahuje kapitolu „Netechnické zhrnutie“. V takom prípade je možné namiesto Netechnického zhrnutia priložiť celý Zámer, čo však vyžaduje jeho preklad do angličtiny a tento dokument môže vyvolať celý rad nových pripomienok a otázok (v závislosti od kvality jeho vypracovania). Pri vypĺňaní časti žiadosti týkajúcej sa SEA možno dôjsť k záveru, že niektoré dokumenty strategického významu boli posudzované podľa zákona 24/2006 Z. z. (napr. operačné programy), ale niektoré ďalšie strategické dokumenty, hoci sú národného významu a sú zverejnené na internetových stránkach príslušného ministerstva posudzovaním neprešli a je ťažko zdôvodniť prečo.
Problémy sa vyskytujú aj pri malých projektoch kontrolovaných len slovenskou stranou, kedy významnú úlohu zohrávajú obvodné a lokálne úrady zapojené do celkového povoľovacieho procesu. Napríklad, povinnosťou žiadateľa je k žiadosti priložiť rôzne prílohy, medzi inými aj potvrdenie obvodného úradu životného prostredia – rozhodnutie, či projekt má, alebo nemá byť posudzovaný podľa zákona. Prax ukázala, že niektoré rozhodnutia nie sú v súlade so zákonom EIA, čo si v konečnom dôsledku odnesie predkladateľ žiadosti, pretože takáto žiadosť je vyradená.
Ukázalo sa, že niektoré stavebné úrady nie sú celkom oboznámené so zákonom EIA a vydali stavebné povolenia na stavby, na ktoré sa vzťahuje povinné posudzovanie, alebo zisťovacie konanie aj bez toho, aby sa vykonalo posudzovanie EIA (najmä v oblasti odpadového hospodárstva, kde sú takmer všetky činnosti predmetom povinného posudzovania.
Chybným postupom je aj dodatočné vykonávanie posudzovania EIA, t.j. po povolení stavby/činnosti o čom svedčia dátumy povoľujúcich dokumentov. Podľa skúseností pracovníkov kontrolujúcich žiadosti o nenávratný finančný príspevok pre projekty pod 25 mil. EUR najväčšie nedostatky súvisia s vyjadreniami stavebných úradov a obvodných úradov životného prostredia.

Záver

V súčasnosti sa pripravujú a predkladajú žiadosti o nenávratný finančný príspevok z fondov EÚ aj pre projekty posudzované niekoľko rokov dozadu. Ak sa v nich vyskytnú nedostatky súvisiace s procesom EIA/SEA je prakticky nemožné odstrániť ich dodatočne. Možno by významným prínosom, nielen pre jednotlivých žiadateľov ale aj pre celé Slovensko, bola väčšia snaha uplatňovať preventívne opatrenia pred nápravnými nielen pri predchádzaní environmentálnym škodám ale aj v oblasti celkovej prípravy maximálne možného čerpania európskych fondov, ktorého problematika EIA/SEA je významným podmieňujúcim faktorom úspešnosti (okrem iného).

Literatúra

Council Regulation (EC) No 1083/2006 laying down general provisions on the European Regional Development Fund, the European Social Fund and the Cohesion Fund and repealing Regulation (EC) No 1260/1999

Directive 85/337/EEC on the assessment of the effects of certain public and private projects on the environment as amended by Council Directive 97/11/EC

Directive 2001/42/EC of the European Parliament and of the Council on the assessment of the effects of certain plans and programmes on the environment

Formulár: Major Project: Request for Confirmation of Assistance Under Art. 39 TO 41 OF Regulation (EC) NO 1083/2006; European Regional Development Fund / Infrastructure Investment (ec.europa.eu/regional_policy/sources/.../annexes_21_en.doc)

Zákon č. 24/2006 Z.z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov

RNDr. Soňa Antalová, CSc.
Prírodovedecká fakulta univerzity Komenského
Katedra krajinnej ekológie
Mlynská dolina
ecoas@gtinet.sk
00421 905 624 207